

Genetika a „text“

Zkušenost lidí s genetickým šlechtěním rostlin i zvířat je prastará, ale první úspěchy s vědeckým objasněním dědičnosti se datují teprve od výzkumů brněnského mnicha Mendela, prováděných na hrachu, a později zejména od amerického vědce Morgana, který experimentoval s tzv. banánovou muškou (či octomilkou; *Drosophila*). Umělá selekce šlechtitelů byla založena především na práci s viditelnými či jinak evidovatelnými znaky, ale objev chromosómů dovozoval na základě sledování delší řady filiálních generací objevit a objasňovat např. vztahy mezi tzv. dominantními a recesivními znaky. To byl vlastně první krok k objevu zcela určitých vlastností, které zůstávaly (a mohly dokonce po dlouhou dobu zůstávat) v nenápadné skrytosti a teprve za docela určitých okolností se mohly projevit navenek. Muselo uplynout ještě hodně času, než došlo v našem století k převratným objevům šroubovic DNA a RNA jako dlouhým sériím genetických „informací“ a k prvním pokusům o „dešifrování“ nejprve pouhých částí jakéhosi dlouhého „textu“, jež vlastně představují. (Nedávno byl ohlášen velký úspěch, totiž dešifrování kompletní genetické informace prvního mnohobuněčného organismu, jakéhosi hlísta.) Metaforický způsob, jímž se soubor genetických informací chápe jako „text“, se obecně ujal, stejně jako „hermeneutický“ postup, kdy se mluví o zašifrování a naopak o dešifrování příslušných informací.

Pozoruhodné, nikdy dříve netušené objevy, velmi brzo následované neméně převratnými vynálezy, umožňujícími vznik tzv. genetického inženýrství, nebyly a nejsou jen vítány, ale – jak už tomu bývá při převratných objevech a vynálezech, a zejména v dobách politických a společenských otřesů a s nimi spjatých nejistot – zdrojem spíše iracionálních obav a strachů (nezřídka ovšem s jistým jádrem oprávněnosti). To není v dějinách techniky a průmyslu nic nového a také to nesmíme přeceňovat. Vskutku závažným aspektem je spíše možnost otevření nových způsobů chápání skutečnosti a vůbec světa, když ony objevy podrobíme náležitě „širokoúhlé“ a také dosti dalekosáhlé analýze. Cesta k tomu je podmíněna tím, že k problémům přistoupíme z různých stran, neboť jen tak dosáhneme náležité plastičnosti pohledu. Tomu ovšem nenapomohou nově vznikající a šířící se mytologismy (např. pseudo-ekologické aj.), pracující zejména s iracionálními strachy. Naším úmyslem je spíše alespoň předběžná analýza metafory, které se genetici navykli užívat, když hovoří o „přepisu“, „zakódování“, „informaci“ apod.

(Praha, 990220-1.)